

Preek over Ruth 2 – God en het toeval

Orde van dienst

Voorzang: Psalm 61, 3 en 4
Votum en Groet
Zingen: Psalm 61, 5
Lezing van de wet of vermaning uit het Nieuwe Testament
Zingen: Psalm 34, 5
Gebed om het licht van de Geest
Lezen: Ruth 2 en 2 Korinthiërs 9,6-15
Zingen: Gezang 350, 1. 2 en 4
Verkondiging van Ruth 2
Zingen: Gezang 479
Dankzegging en voorbeden
Collecte
Zingen: Gezang 465, 1 en 5

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!
Wat merk je eigenlijk van God?
Waar is God aanwezig in onze wereld?
Waar is God precies aan te wijzen in uw leven?
Als Hij bestaat en als Hij, zoals de Bijbel zegt, zich bemoeit met alle mensen, moet je daar dan niet meer van ervaren?

Herkent u deze vragen?
Zijn het vragen waar u zelf wel eens mee tobt?

Maar mag ik daar dan eens met een tegenvraag op reageren?
Als u of als jij zegt: *Ik merk zo weinig van God.*
Ik kom Hem zo weinig tegen – dan zou ik willen vragen: *Wat zou je dan precies willen meemaken?*
Hoe stel je je een concrete ontmoeting met God voor?
Wat zou je van Hem willen merken?
Wat zou er moeten gebeuren, waardoor jij overtuigd raakt dat Hij er toch is?
En dat Hij zich inderdaad met jou bemoeit?

Wil je iets opvallends meemaken?
Kijk je uit naar spectaculaire gebeurtenissen?
Dat iemand die doodziek is en op onverklaarbare wijze wordt genezen?
Of dat je op wonderbaarlijke wijze een ongeluk overleeft?
Of dat je een heel speciaal gevoel krijgt, misschien zelfs een stem hoort?
Dat zouden toch duidelijke tekenen kunnen zijn van Gods aanwezigheid?

Maar als je nou nooit eens zulke dingen meemaakt?
Moet je dan vaststellen dat God er dus niet is?
In elk geval niet in jouw leven?

Zo'n conclusie zou veel te snel getrokken zijn.
Door alleen maar uit te kijken naar opzienbarende voorvallen ontnem je jezelf juist de mogelijkheid om God te ontmoeten.
Want meestal laat God zijn aanwezigheid in ons leven op andere manieren merken.

Zeker, God kan dat doen op een bijzondere en overweldigende manier.
Zoals Hij Mozes riep bij de braamstruik.

Zoals Hij Jesaja riep in een aangrijpend visioen.

Maar meestal is God op andere wijze in ons leven aanwezig.
Veel gewoner, alledaagser.
Zo gewoon en alledaags, dat je je er gemakkelijk op verkijkt.
Maar steeds is er de kans op contact met Hem.
Alleen moet soms je oog er voor geopend worden.

Een prachtig voorbeeld daarvan is de geschiedenis van vanmorgen.
Het is een puur aards verhaal over gebeurtenissen tussen heel gewone mensen, ook al is de één wat rijker dan de ander.
Er gebeuren totaal geen spectaculaire dingen.

Maar aan het eind (vs. 20) breekt bij Naomi plotseling het licht door.
God was aan het werk.
De hand van de HEERE leidde en stuurde.
Pas achteraf kreeg ze er oog voor.
En zo willen ook wij vanmorgen deze kostelijke geschiedenis lezen.
Als het verhaal van Gods aanwezigheid en van zijn leiding in de alledaagse dingen van ons mensenleven.

Ja, die Naomi!
Wat een verschil in houding aan het eind en aan het begin van dit hoofdstuk.
Aan het begin volhardt ze nog in de verbitterde houding, waarin ze van Gods hand alleen maar weet dat die tegen haar gekeerd is.
En dit denken verlamt haar ook.
Er gaat niets van haar uit.
Ze toont geen enkel initiatief.
Volkomen passief wacht ze op de dood.

Maar Ruth laat zich hierdoor niet meeslepen.
Zij onderzoekt de mogelijkheden om in het levensonderhoud van haar schoonmoeder en haar zelf te voorzien.
En al gauw heeft ze in de gaten hoe andere mensen soms aan de kost komen.
Ze ziet de armen van Bethlehem 's morgens de stad uittrekken en 's avonds met koren terugkomen.
Dat hebben ze gevonden op de akkers rondom Bethlehem.

Bij navraag hoort ze van een goede wet, die God aan zijn volk had voorgeschreven:

Wanneer gij de oogst van uw land binnenhaalt, zult gij de rand van uw veld niet geheel afmaaien en wat nog is blijven liggen van uw oogst, zult gij niet oplezen. Dit zult gij voor de armen en de vreemdelingen laten liggen (Lev. 19).

Een uiterst merkwaardig voorschrift: *U zult de rand van uw veld niet geheel afmaaien...*
Want hoe breed of hoe smal moet die rand zijn?
Dat was er niet bij gezegd.

Ja, dat is nu typisch God.
Hij eist ten behoeve van de armen een stuk land.
Maar de boeren mogen zelf bepalen hoe ver ze daarmee willen gaan.
Dat laat God aan hen over.
God laat hun eigen vrijwilligheid intact.

Zo doet Paulus het later ook, als hij de Korintiërs oproept een bijdrage te geven voor de

armlastige gemeente van Jeruzalem.
Maar dat moet een milde gave zijn en geen afgeperste gift.
Laat ieder doen, zegt Paulus dan, zoals hij zich in zijn hart heeft voorgenomen.
Niet met tegenzin of gedwongen.
Want God heeft de blijmoedige gever lief (2Cor 9,7).
Al onder het oude verbond wilde God niet alleen met uiterlijke dwang zijn volk tot vrijgevigheid brengen, maar met een beroep op hun hart.

Nu, Ruth stelt zich onder deze wet van God.
Denk niet dat dat gemakkelijk was.
Want dit is een openlijke erkenning van hun armoede.
Probeer u zich eens in te leven in Naomi.
Ooit was ze zelf boerin en at ze van de opbrengst van haar eigen land.
En nu genadebrood te moeten eten!
Te moeten leven van de bedeling!
Je hand op te moeten houden bij de diaconie!

Ook in onze tijd is dat nog steeds een schrikbeeld.
En ik moet zeggen dat veel diaconieën het er ook wel naar hebben gemaakt.
Ik weet van een oude vrouw uit de provincie Groningen, die in de jaren dertig van de vorige eeuw steun nodig had.
Elke week kon ze een klein bedragje ophalen bij de broeders diakenen.

Toen besloten de kinderen botje bij botje te leggen om moeder voor de winter een warme jas te geven.
Toen ze met die jas in de kerk gezien was, werd meteen een aantal kwartjes op de steun ingehouden.
En die was al niet ruim.
Kennelijk was er meer geld dan ze aan de diakenen had verteld.

En zo is het vaker gebeurd.
Soms is keihard over tere gevoelens van mensen heengewalst.
De steun werd niet gezien als een recht, dat God aan de armen heeft verleend.
Maar als een gunst van mensen.
Wat is er vaak geblunderd door kerkmensen.
Hoeveel generaties zijn buiten de kerk geraakt omdat zoiets gebeurde!

En Ruth stelt zich vrijwillig bloot aan dit gevaar.
Op een morgen trekt ook zij de poort van Bethlehem uit, op zoek naar een akker om afgevallen koren te verzamelen.
Waar is ze aan begonnen?
Ze is een zwakke vrouw, nog wel een vreemdelinge, die op niemands bescherming rekenen kan.
Vergeet niet dat ze leeft in de tijd van de Richters, waarin het er met de zeden bepaald niet best voor stond.
Ieder deed immers maar wat goed was in eigen ogen.
Zal ze niet ruw behandeld worden?
Tot drie keer toe (vs. 9. 16. 22) wordt er op gezinspeeld dat dat haar overkomen kon.

Maar Ruth neemt dit risico.
Het eerste, het beste korenveld waar ze mensen aan het werk ziet, loopt ze op en stapt op de voorman af.
En beleefd vraagt ze: *Meneer, zou ik op dit land wel aren mogen zoeken?*
Heel bescheiden vraagt ze toestemming om gebruik te mogen maken van haar récht!
En de knecht, die wel zal hebben geweten hoe zijn baas daarover dacht, geeft haar

toestemming.

En al gauw is ze ijverig in de weer.

Ze gunt zich weinig rust, ook al is het werk niet gemakkelijk.

Voor al wanneer de zon begint te branden wordt het knap zwaar.

Mogelijk heeft ze door de maaiers of de schovenbindsters wel eens de naam van hun baas horen noemen: Boaz.

Maar wat zegt haar dat?

Wat haar betreft had ze net zo goed op een andere akker terecht kunnen komen.

Er is bij Ruth van geen enkele opzet sprake geweest.

Ze is, zoals we in vs. 3 lezen, *bij geval* op het land van Boaz terecht gekomen.

Ja, bij geval.

Maar we kunnen dit onmogelijk lezen als: door stom toeval.

Integendeel, dit is leiding van boven!

Het lijkt allemaal een toevallige samenloop van omstandigheden.

Maar in het verborgene is God aan het werk.

Hij borduurt aan het heil van Naomi en Ruth.

Aan het heil van Israël.

Ja, aan het heil van de wereld!

In het verborgene!

De verteller láát het ook nog in het verborgene.

Ruth heeft niets in de gaten.

Naomi weet nog helemáál nergens van af.

Maar wij, die het verhaal van achteren lezen, wij zien het schitterende patroon van het borduurwerk steek voor steek zichtbaar worden.

Het optreden van Boaz is nog zo'n gouden draad in dit patroon.

Als de morgen al een eind gevorderd is komt de boer zelf eens kijken hoe het met de oogst staat.

En al gauw ontdekt hij een nieuw gezicht op het land.

Dat tekent hem al.

Hij kijkt niet alleen maar naar het werk: hoeveel er al gedaan is, of de kwaliteit van het graan goed is, of er goed mee wordt omgegaan.

Nee, hij heeft oog voor de mensen op zijn land.

Zelfs voor de armoedzaaiers, die teren op zijn zak.

Boaz doet onmiddellijk navraag naar Ruth.

De voorman is vol lof over haar.

Hij is getroffen door haar grote ijver.

Als Boaz hoort wie ze is, wil hij onmiddellijk nader met haar kennis maken.

Hij kent haar nog niet van gezicht.

Maar uit wat hij tegen haar zegt in vs. 11 blijkt, dat hij al genoeg over haar heeft gehoord.

En daarmee heeft ze zijn sympathie gewonnen.

Voordat hij naar haar toe gaat, zegt hij nog tegen de knecht: *Zeg, let er alsjeblieft een beetje op dat geen van de mannen haar te na komt, hè.*

En als ze dorst heeft, laat haar dan uit jullie kruiken drinken.

Dan hoeft ze daarvoor niet helemaal naar de put in de stad.

Let je er even op?

Dan gaat hij naar Ruth en zegt: *Hoor eens, meisje, je bent hier vandaag voor het eerst.*

Maar als ik jou was zou ik de héle oogst maar op mijn akkers blijven om aren te zoeken.

*Kom maar gerust, zolang er wat te vinden valt.
En voor de knechten hoef je niet bang te zijn.
Ik heb hen verboden je ook maar een haar te krenken.
En als je dorst krijgt, drink dan gerust uit hun kruiken.*

Ruth is hoogst verbaasd!
Ze weet gewoon niet wat haar overkomt.
Wat een verkwikkende vriendelijkheid.
Ze drinkt de woorden van Boaz in zoals kurkdroge grond het regenwater opzuigt.
Nou ja, Naomi – verbitterd en in zichzelf gekeerd als ze is – heeft haar daar de laatste tijd ook beslist niet mee verwend.

Ontroerd buigt Ruth zich voor Boaz neer.
*Waarom bent u zo goed voor me?
Waarom zo vriendelijk – nog wel voor een vreemdelinge?*

En wat Boaz dan zegt is nog weldadiger.
*Ik ben diep getroffen door wat je hebt gedaan, zegt hij.
Dat je bent weggegaan uit je land, waar je geboren bent.
Weg bij je vader en moeder om je aan te sluiten bij een volk dat je helemaal niet kende.
De God van Israël, onder wiens vleugelen je bent komen schuilen, moge goed voor je zijn.*

Wat is dat prachtig en fijn gezegd door Boaz.
Hij ziet Ruth als die kleine vogel uit Ps. 61, die is komen schuilen waar God zijn vleugels om haar slaat.
Boaz ziet de komst van Ruth naar Bethlehem in het juiste licht.
En hij waardeert het als een daad van groot geloof.

Om die daad te karakteriseren gebruikt hij in vs. 11 woorden die zo overgenomen kunnen zijn uit Gen 12.
Het verhaal van Abram, die zijn land en zijn familie en zijn vaders huis verliet om te gaan naar het land dat God hem wijzen zou.
En door dat geloof is zij in Boaz' ogen een dochter van Abraham, zoals hijzelf een zoon van Abraham is.
In dat geloof vallen verschillen van taal en afkomst en ras volkomen weg.
In dat geloof in de ene God van Israël weet Boaz zich nauw verwant aan Ruth, ook al is ze honderd keer een Moabietische!

De God van Israël, onder wiens vleugelen je bent komen schuilen, moge goed voor je zijn!
Ja, maar dat bedoelt Boaz duidelijk niet in de zin van de rijke uit de brief van Jakobus: *Ga heen en wordt warm!*
Nee, Boaz laat zich maar al te graag door de God van Israël gebruiken om die goedheid een heel concrete vorm te geven.

Is het een wonder dat Ruth heel ontroerd is?
Dank u wel, zegt ze, dat u mij troost.
Hoort u het verdriet van de laatste weken, dat achter deze woorden schuil gaat?
Dank u, dat u mij zo troost, terwijl ik nog minder ben dan één van uw slavinnen.
Ja, alsof in het geloof in Israëls God ook standsverschil niet volledig wegvalt.

Dat blijkt diezelfde middag nog.
Dan nodigt Boaz haar persoonlijk uit om samen met hem en zijn personeel de maaltijd te gebruiken.
Hij biedt haar aan te drinken van de zure wijn, die zo goed is voor de dorst.
En hij presenteert haar geroosterd koren, een erg gewaardeerde lekkernij.

Uit alles blijkt dat hij haar aanwezigheid zeer op prijs stelt.

Ruth, de asielzoekster uit Moab, is die middag de eregast van de rijke Boaz.

Ze delen brood en wijn.

De arme en de rijke ontmoeten elkaar en hun beider Maker is de HEERE (Spr. 22,2).

Ze hebben elkaar zelfs gekregen.

Dat weten we.

En dat is hier tussen de korenschoven begonnen.

Maar we weten nog meer.

Het is begonnen bij de HEERE, de God, die zich ontfermt over weduwen en wezen en over alle eenzamen en hen doet wonen in zijn huis, waar ze zijn kinderen om zich heen vinden.

Want wie vader en moeder en broers en zussen en vrienden om Hem verlaten heeft, die zal ze weer terug ontvangen in de gemeenschap der heiligen.

Ja, soms is het misschien maar één die die gemeenschap vertegenwoordigt.

Maar in elk geval: Hij is de God, bij wie je – hoe verlaten ook – vroeg of laat zeggen zult: ... *en levenslang ben ik niet eenzaam meer.*

Ruth beleeft de gemeenschap der heiligen in het land der belofte in Boaz.

Als ze na het eten weer het veld opgaat om nog meer in te zamelen, geeft Boaz zijn knechten nieuwe instructies.

Mannen, doe me een lol en laat voor die vrouw wat extra op het land vallen.

Trek voor mijn part af en toe zo maar eens een handvol uit de schoven.

En laat ik niet horen dat iemand iets onvriendelijks tegen haar zegt!

Wat is Boaz toch eigenlijk een uitstekende diaken.

Zoals hij helpt met takt en fijngevoeligheid.

De steun, die hij biedt is geen vernederende gift.

Hij zegt niet tegen Ruth: *Kom eens hier, meid!*

Hou je zak maar open, dan zal ik 'm eens tot de rand toe voldoen.

Nee, hij laat haar volop in haar waarde.

Ze kan aan het einde van de dag zeggen dat ze er zelf hard voor gewerkt heeft.

Dat heeft Boaz fijntjes aanvoeld.

Ja, een diaken in optima forma is hij.

Dat bleek trouwens ook al uit wat hij tegen haar zei.

Boaz liet zijn steunverlening vergezeld gaan van vriendelijke en vertroostende woorden.

En zonder zulke woorden is steunverlening eigenlijk niet compleet.

Niet voor niets wordt in het bevestigingsformulier voor ambtsdragers van de diakenen gevraagd dat ze bereid moeten zijn om de troost van het evangelie mee te delen aan hen die in nood verkeren.

Ja, Boaz doet het goed.

Zó goed dat Ruth aan het eind van de dag zo'n 36 liter gerst verzameld heeft.

Wat zal Naomi wel niet zeggen?

Nou, die weet inderdaad niet wat ze ziet.

Zoveel gerst en dan ook nog dat heerlijke, geroosterde koren waarvan Ruth 's middags wat voor haar bewaard heeft.

Ze roept verrast uit: *Waar ben je dan geweest vandaag?*

En als dan de naam van Boaz valt, is het alsof de wolken sluier, die al tijdenlang voor haar gezicht hing, plotseling openscheurt en de zon eindelijk doorbreekt.

Boaz, uitgerekend bij Boaz is Ruth terecht gekomen.
Dat is eindelijk goed nieuws!
Naomi wordt er gewoon een ander mens van.
Is het niet verrukkelijk om te horen hoe ze ook kan spreken?
Verdwenen is de bitterheid, verdwenen het harde spreken over God.
Nu noemt ze Hem niet meer El Sjaddaj, de Almachtige, die haar slaat.
Ze heeft weer oog voor Gods trouw.

Nee, dit is geen toeval dat Ruth op Boaz' land terecht gekomen is.
O nee, dat weet Naomi wel beter.
Hier zit de HEERE achter.
Hij heeft het allemaal zo geleid.

En dan ziet Naomi ook waar dit op uit kan lopen.
Want Boaz is een lossen.
Ik laat nu maar even rusten wat dat precies betekent.
Maar in elk geval dit, dat er toch nog toekomst is voor het geslacht van Elimelech.
Want Gods verbondstrouw geldt ook voor de doden.
Ja, nu gaat zij weer hopen.
Een herder is de Heer.
God doet de toekomst open.
Hun leven neemt een keer.

Ja, deze geschiedenis toont wel heel duidelijk hoe God aanwezig is in de gewone, dagelijkse dingen van het leven.
En wel zo, dat Hij er plotseling een wending aan kan geven.

Ik moet er onmiddellijk bij zeggen dat dit verhaal geen onomstotelijk bewijs is dat God aanwezig is in de gewone dingen.
Iemand die wil volhouden dat het volledig van toevalligheden aan elkaar hangt, evenals heel het leven, is niet van het tegendeel te overtuigen.
Voor wie geen persoonlijke band met God heeft, of bij wie die band tijdelijk verbroken is, zoals bij Naomi eerst, hebben de gewone dingen geen enkele bewijskracht.

Maar wie zich openstelt voor God, die zal Hem kunnen ontmoeten en ontvankelijk worden voor zijn aanraking.
Hij is immers niet ver van een ieder van ons?
Alleen hebben we soms een Boaz nodig om ons die alomtegenwoordigheid van God bewust te maken.

Ja, God zegt in deze geschiedenis heel duidelijk: *Kijk eens naar Mij.*
Maar dat betekent ook: *Kijk eens om je heen, kijk eens om je heen.*
Geef elkaar de hand.
Je bent niet alleen.

AMEN.